

Bikoterik gabeko amak

Legeak aintzat hartzen ez duen familia eredua

2008an elkarrizketatu genuen Edurne Pradilla, bikotekiderik gabe ama izatea aukeratu duen zumarragarra, artean haurdun zegoela. Hiru urte geroago, beraren eta beste bi emakumeren bizipenak jaso ditugu erreportaje honetan. Aitaren hutsuneaz eta guraso bakarreko familia ororen –eta bikote ugariren– buruhauste iturri den kontziliazioaz aritu gara, administrazioaz, eskolaz, ipuin klasikoez eta hamaika aurpegiko errealitateaz.

JON TORNER

AITAREN HUTSUNEAK seme-alabengan izan dezakeen eragina, egonkortasun ekonomikoa eta lanaren eta bizitza pribatuaren arteko kontziliazioa dira bikotekiderik gabe ama izatea aukeratu duten emakumeen kezkarik handienak. Badira mamu gehiago, gizarteak euren gan proiektu dezakeen begirada, esaterako, baina horiek erabakia hartu bitarteko hausnarketa prozesuan uxatzen dituzte sarri. “Duelu prozesua” deitu dio Esther Canarias bilbotarrak. Semea, Ibai, intseminazio artifizial bidez sortu zen duela bi urte eta erdi: “Nire erabakiak umearengan izango zuen eraginaren inguruan luze pentsatu nuen. Haurra bikotekide batekin izatea espero nuen, baina azkenean beste bide bat aukeratzen duzu... Duelu prozesu bat dago, nire buruarekin nor-gehiagoka aritu nintzen erabakia hartu nuen arte, eta koxkortzen doan heinean semeak ere galdera askoren erantzuna bilatu beharko du”. Funtsezkoa ei da gauzak naturaltasunez kontatzea, hasiera-hasieratik egia esatea.

DANI BLANCO

Edurne Pradilla, 2008ko erreportajerako egindako argazkian.

Ezkerrean, goian, Edurne Pradilla Enekorekin; behean, Esther Canarias, Ibairekin; eta hitz hauen gainean, Rosa Maestro, Albarekin.

Hala egin du Rosa Maestro madrildarrak. Masola.org webgunearen zuzendaria da, eta bi neska-mutilen ama. Alaba intseminazio bidez izan zuen duela zortzi urte, eta adopzioan hartutako semeak hiru urte pasatxo ditu: “Alabari egia kontatu diot txikitatik, ez dut beldurrik izan haziaren emaileari buruz hitz egiteko. Sentimenduek dute pisu gehiena hasieran, umeari transmititu behar zaio dena ongi dagoela, gustura zaudela berarekin. Geroxeago, ulertzeko gaitasun handiagoa dutenean, gauzak beste modu batera azaldu behar zaizkie”. Adopzioen kasuan diskurtsoa beste era batekoa da, aitaren figuraz mintzatzeari haren jatorriaz hitz egin daitekeelako eta, horrek, neurri batean bederen, umeari jakin-mina ase dezakeelako.

Errealitatea ez da ipuinetakoa

Nola azalduko dizkiogu gauzak umeari? Galdera horri amak erantzun beharko dio, pilatutako informazioa eta beste emakume batzuen esperientziak abiapuntutzat hartuta, baina haurraren inguruan pertsona heldu gehiago daude. Edurne Pradilla zumarragarriak 2008ko udazkenean izan zuen semea, Eneko, intseminazio bidez. Haurdun zegoela elkarriketa egin genion ARGIA (2152. zenbakian) eta, besteren artean, luze mintzatu zitzaigun esko-

laren paperaz. Orduan zioenez, hezitzaileek gutxitan entzundako galderei erantzun beharko diete —amek bezala—, eta horretarako prest egon behar dira. Berarekin izan gara berriro eta kontatu digu hainbat hezitzaileekin hitz egin ostean, lasaiago dagoela: “Irakasle batzuek adopzioan hartutako seme-alabak zituzten, horietako batzuek bikotekiderik gabe gainera, eta klasean haur adoptatu gehiago zeuden, baita gurasoak bananduta zeuzkaten neska-mutilak ere, anaia-ordeak eta arreba-ordeak... Irakasleak kontziente dira familia eredu desberdinak daudela”.

Aitzitik, Maestrok dioenez, eskola-ereduak familia klasikoa du ardatz: “Hezkuntza-eredua aldatu egin behar da, ezin dugu jarraitu aitaren eta amaren egunak ospatzen. Duela gutxi umeen senitartekoak ezagutzea helburu zuen formularioa betetzeko eskatu zidaten ikastetxean, eta lehen lerroan zera jartzen zuen: ‘Ni ... naiz, nire aitak ... du izena’. Ederto hasten gara! Naturalagoa litzateke ‘Nire familia osatzen dute: ...’ jarriko balute; umeei hainbeste azalpen eman beharrik ez lukete izango. Nire alabak ez du horretarako erreparorik, baina... gizartearen aldaketara egokitu egin behar gara. Gainerako haurrek ere egoera normaltasunez bizi dezaten, ikasgela barruan gauza batzuk aldatu egin behar dira”.

Semearen heziketaz mintzatzean, duela gutxi erosi zuen ipuin klasikoen bildumarekin “sekulako desengainua” eraman zuela azaldu digu Pradillak: “Ez soilik maiz ageri den familia eredu tradizionalagatik. Gizon eta emakumeen paperak arras desberdinak dira. Protagonista, akzioa daramana, gizonezkoa da ia beti, eta emakumea izan daiteke sorgina ala printzesatxoa; alegia, emakumea gaiztoa da, ala printzearentzako saria. Ipuinen bidez umeek errealtatea uler dezakete, eta istorio hauek ez dira oso lagungarri. Gurean ni naiz etxera dirua ekartzen duena, etxeko konponketak egiten dituen, semea medikura eramaten duena... eta ipuin hauetan neskak egiten duen gauza bakarra ezkontzea da!”.

Hezitzaileek, bestalde, aitaren hutsunea Enekok nola bizi duen galdetzen diote. “Berarentzat aita beste pertsona bat da, berak aukeratutako norbait, osaba, aitona...”. Umeengan ohikoa da aitaren figurarentzako ordezkioak bilatzea, euren familiari buruz hitz egiteko balio baitie. Dena den, tentuz jokatu behar dela diosku Maestrok: “Hauraren inguruan gizonezko erreferenteak egotea garrantzitsua da, baina nire ustez okerra da figura maskulino bat aitaren figurarekin nahastea. Ez da sana aitona edota lagunen bat aitarekin nahastea, aitona aitona da, osaba osaba, amaren bikotekidea amaren bikotekidea... Gauzak zuzen eta naturaltasunez azaldu behar zaizkie umei. Batzuetan gustatuko litzaieke aita bat edukitzea, ‘berarekin bizikletan ibiltzera joateko’ adibidez, baina ez dute trauma edo gabezia bat bezala bizi”.

Malabare jokoa

Gabezia hori nabarmena izan daiteke, ordea, lana, umearen zaintza, etxea eta norberarentzako denbora bateratzeko garaian. Kontzi-

**“Zumarragako igerilekuan
badago guraso bakarreko
famiientzako abonua;
familiarra baino euro bat
merkeagoa da, baina gutxienez
aintzat hartzen zaituzte”**

EDURNE PRADILLA

liazioa “fartsa” bat dela esan digute Masola.org webguneko zuzendariak eta Canaria-sek. Bi gurasoek etxetik kanpo lan egiten dutenean ere lana eta bizitza pribatua kontziliatzeko modurik ez dagoela diote. “Eskolako ordutegiak eta lanekoak ez datoz bat, haurtzaindegiak garestiak dira eta etxetik urrun daude, eskolaz kanpoko jarduerak, etxekolanak...”, diosku Madrilgo enpresa bateko komunikazio departamentuan ari den Maestrok: “Zorionez ordutegi malgua dut, eta soldata nahiko ona; zaintzailea kontrata dezaket ordu batzuetarako”. Bilbotararentzat malabare jokoa da: “Autonomia naiz eta sarri bidaiaitzen dut Madrilera-eta; gurasoek laguntzen didate batzuetan”.

Amatasunari aurre egitean zailtasun handiagoak izan ditzaketen emakumez oroitu da Maestro: “Badira neska gazteagoak, haurdun geratu ostean bikotea apurtu eta egoerari bakarrik aurre egin diotenak. Baliabide ekonomiko gutxiago dute, bikotekidearen babesa ezustean galdu dute... Oro har, gobernu eta instituzioek ahaztuta daukate guraso bakarreko familiak. Antza, ez dugu dirurik ematen. Begira gay kolektiboa. Prestigio handiagoa du, dirua ematen duela; guraso bakarreko familiok arazoak besterik ez ditugu ematen”, dio ironikoki. Madril-darra kexu da, guraso bakarreko familia geroz eta gehiago dauden arren, eta mota desberdinetakoak (ikusitako koadroa), elkarren artean batasunik ez dutelako: “Ez dugu presioa denok batera egiten eta instituzioak horretaz baliatzen dira”. Pradillarentzat ere, laguntza edo babes eske joatean, kopurua garrantzitsua da. “Gu oraindik gutxi gara”, esan digu bikotekiderik gabe ama izatea aukeratu duten emakumez, “saiatu gara Guraso Bakarreko Familien Elkartearekin adostasun batera hel-

tradebi

EB Traducciones Itzulpenak, S. L.

www.tradebi.com

tzen instituzioen aurrean indarra egiteko, baina oraindik ez dugu lortu”.

Espainiako Estatuko Madres Solteras Por Elección (MSPE) elkartearen 265 emakume inguru dira. Bazkide izateko urratsa eman ez duten emakumeei zuzenduaz, Pradillak dio inportantea dela taldean biltzea, ez soilik administratibotik laguntzak lortzeko, baita euren artean antolatu, topaketak egin eta umeek beste erreferente batzuk izateko ere. “Esperientzia trukateta aberasgarria da oso, ama zein umeentzat”, berretsi digu Canariasek. Pradillaren hitzetan Euskal Herrian eta Katalunian gauza batzuk bertako erakundeek –diputazioei, Jaurilaritzari...– eska diezaiekegu: “Pentsatzen ari gara ea komeni zaigun MSPERen barruan lurralde-ordezkaritza bat sortu eta haren bitartez gure kontuak mugitzea”. Hogeitabat emakume euskaldun dago elkarte horretan.

Kide ugariko familia

Laguntza publikoak mintzagai, kide ugariko familiaren legeaz hasi da solasean Maestro. 2010eko azaroan, Espainiako Gobernuak (PSOE) eta IUK adostu zuten bi seme-alaba edo gehiago dituzten guraso bakarreko familiak kide ugariko familia gisa onartzea, eta Kongresuak emendakina onartu zuen 2011ko Estatuko Aurrekontu Orokorrek akordio hori jaso zezaten. Aldiz, ez zioten lekuri egin, eta badira lauzpabost urte halaxe dabiltzala, IUK salatu duenez. “Urteroko borroka da”, esan digu Maestrok, “urrian hitz ematen digute, eta urtarrilean gezurtatu egiten dute”. Bikoteek hiru umerekin eskura dezakete titulua, eta alar-

gunek birekin; eurek ordea ez. Madrildarrak gogorarazi du, bestalde, bikoteari ume baten-gatik 3.000 euro desgrabatzen zaizkiola, eta eurei 2.000 euro pasatxo. “Oraindik ez dakit zergatik. Laguntzak errentaren arabera ematea litzateke egokiena, eta ez familia ereduaren arabera”, dio mindurik. Horren harira, Donostiako neska baten kasuaz egin digu berba Pradillak: “MSPERen foroan kontatu zuen nola igerilekuko familia-abonuatik ordaindu behar zuena ia-ia banakako bi abonua beste zela. Zumarragan badago guraso bakarreko familientzako abonua; familiarra baino euro bat merkeagoa da, baina tira, gutxienez aintzat hartzen gaituzte”.

ROSA MAESTRO

Osasun zerbitzu publikoetan laguntza bidezko ugalketa prozesuak doakoak izatea da MSPE elkartearen beste eskaeretako bat. Maestrok azaldu digunez, ugalkortasun arazorik ez dutenez, osasun zerbitzu pribatuetara jo beharra izaten dute batzuek. Osakidetzan egin ahal dira prozesu horiek, Gurutzetako ospitalean. Nafarroan ordea, Osasunbidean, ez.

Deabruaren abokatu paperean sartuta, esan diogu zenbaitzuk “kapritxo” bezala hartzen dutela era honetan ama direnen erabakia (*Madres solas por elección. Análisis de la monoparentalidad emergente 2004-2007* / Espainiako Gobernuak; 96. orrialdea). Azaldu digu euren hautua ikuspuntu desberdinetatik juzgatu daitekeen arren, oro har errespetuz jokatzeko duela jendeak: “Gizarteak ez du seme-alabak dituen emakumea diskriminatzen soilik bikotekiderik ez duelako, orain dela 50 urte gerta zitekeen bezala. Dena den, horretan aurreratu den moduan, instituzio publikoetan aitziz-

Guraso bakarreko eredu ugari

Erreportajearen hizpide ditugun hainbat kontuk familia eredu guztiei eragiten die. Bikotekiderik gabe ama izatea aukeratu duten emakumeei buruz aritu gara bereziki, urrats hori euren borondatez eman zuten hiru neskaren esperientziaz. Guraso bakarreko familia eredu gehiago dago, ordea. Sarri halabeharrek markatzen du ama edo aita horien bidea, dibortzioek, bikotearen heriotzak... Eta badira emakume batzuk, ezustean haurdun geratu eta bestelako aukera batzuen aurrean (abortua, umea adopzioan ematea...) aukeratu dutenak umea bakarrik izatea.

Datuak

Espainiako Estatuan, duela hamar urte, guraso bakarreko familiak %14,6 ziren; familia horien arduradun

emakumeak ziren gehienetan, Europa osoan bezalaxe. Gizonezkoak %10 dira. Horien artean, alargunak eta dibortziatuak daude batetik, eta guraso bakar izatea aukeratu dutenak bestetik, izan umea adopzioan hartuta, edo emakume baten sabela alokatuta –normalean AEBetan–, haurra hark erditu dezan. Bigarren multzo horretakoak gutxiengo dira oraindik.

Guraso bakarreko familien kopuruak gora egin du eten-gabe. 2005ean, bestalde, jaiotako umeen %26 ama ezkongabeek izan zituzten –horrek ez du esan nahi bikotekiderik ez zeukatenik–. 35 urte edo gehiagoko emakumeen kasuan, kopurua %20koa da. Frantziako Estatuan %42,3koa da zifra hori, eta Europako batez bestekoa %25,6 da. Europa iparraldeko herrialdeek dituzte ehunekorik altuenak.

INIGO AZKONA

Ipuin klasikoetan gizonetako eraman ohi du akzioaren pisua, eta sarri emakumezkoek egiten duten gauza bakarrik ezkontzea da. Errealitateak ipuinekin zerikusirik ez du, ordea.

neratu beharra dago. Duela lau pabost urte lortu zen, adibidez, jaiotza-partida egiterakoan aitaren izena asmatu behar ez izatea. Harrigarria da zein mantso goazen”.

Adopzioen kasua jarri digu adibide. Legeak dio bikotekiderik gabeko pertsonak umea adopta dezaketela, baina adopzio-fasean traba tekniko-administratibo gehiago jartzen zaizkie, antza, umeek gabeziak sufrituko dituztelako bi guraso izan ezean, nahiz eta hainbat ikerketak aurkakoa erakutsi duen. —hala frogatu zuten Guraso bakarrek familiari buruzko nazioarteko II. sinposioan, Bartzelonako Unibertsitatean, 2011ko urrian—. Orain urte batzuk berari gertatutakoa kontatu digu ama madrildarrak, oraindik harrituta eta haserre: “Adopzio fasean teknikariek, psikologoek, galdera mordoa egin zidaten, bikotei baino are gehiago, euren gidariburuetan jartzen duelako teoriarik ez gaudela emozionalki senar-emazteak bezain orekatuta. Psikologoak aditzera eman zidan bizimodua egonkortu arte, bikotekidea izan arte, ezin izango nuela umea adopzioan hartu. Hala ere,

aukeraren bat izan nezakeela esan zidan, baldin eta arazoak zituen ume bat (down sindromea, adibidez) hautatuko banu. Txoratu ote zen galdetu nion. Ez banintzen gai ume normal bat hezteko, nola demontre heziko nuen ba arazoak zituen haur bat? Izugarria iruditzen zait psikologoek aurreiritziak izatea. Eta pentsa umea adoptatu nahi duten bikotekiderik gabeko gizonen kasuan. Eurentzat are zailagoa da”. Gauzek, dena den, hoberantz egin dutela uste du, EAE eta Katalunia bezalako erkidego batzuetan behintzat. “Hemen, Madrilan, elizarekin egin dugu tupust!”.

Elkarrizketatu ditugun hiru emakumeek bizitzak eman dizkien aukerez baliatu eta familia osatu dute. Nork daki etorkizunean beste familia eredu baten parte izango diren; bitartean, euren hautua beste edonorena bezain baliagarria dela erakusten dute egunero-egunero. ■

argia.com Webgunean, *Madres solas por elección* txostena PDFan.

Euskal Herriko Unibertsitateko Euskara Zerbitzuak 2003an abiarazitako ekimena da ZIO (Zientzia Irakurle Orentzat). Bizkaiko Foru Aldundiaren laguntzari esker urterik urte osatuz doa ZIO bilduma.

Zientziara hurbiltzeko liburu erakargarri eta erabilgarriak eskainiz, euskara eta jakintza uztarturik jartzen dira edonoren esku.

BIZKAIA BIZIA